

CUPRINS / SUMMARY

MEDII PSIHO-SOCIALE CU POTENȚIAL DE RISC PENTRU COPII / PSYCHOSOCIAL ENVIRONMENTS WITH POTENTIAL RISK FOR CHILDREN

Călin DRĂGOI

Un demers analitic de evaluare a factorilor de risc în implementarea măsurilor de protecție socială / An analytical approach for assessing risk factors in the implementation of childcare measures 3

Kathleen VAN ANTWERP

The role of law enforcement in the ecology of socialization / Rolul aplicării legislației în ecologia socializării 11

Cristinel BUZATU, Claudia CÂMPEANU

Copiii încredințați - un studiu asupra cerințelor legale și a procedurilor privind ieșirea și reintrarea minorilor români în contextul traficului de persoane: rolul notariatelor publice / A study on the legal requirements and procedures concerning the exit and re-entry of romanian minors in the context of human trafficking: the role of public notaries 16

Ovidiu BUNEA

Risc, factori de risc, adversitate pentru copilul din familie și din sistemul de protecție / Risk, risk factors and adversity for the children in family and in foster care 30

Daniela TĂNASE

Conservarea imaginii materne prin crimă-efect al cronicizării abuzului emoțional / Preservation of maternal image through crime - effect of chronic emotional abuse 38

Monica Angela BARA

Cauzele abandonului școlar și prevenirea acestuia / The causes dropout school and prevention its 46

Silvia Gabriela COMĂNESCU

Copiii ai căror părinți execută o pedeapsă privativă de libertate – aspecte psihosociale / Children of incarcerated parents – psychosocial issues 51

Teodora PANȚIRU

Copiii străzii - pericole și abuzuri / Street children - threats and abuse 56

Niculina KARACSONY, Alina FRUNZĂ, Elena Dana FILICHE

Forme de intervenție pentru diminuarea impactului sărăciei asupra familiei și minorilor în comunități rurale din județul Iași / Forms of intervention for decreasing the impact of poverty on the families and children living in rural communities 58

Elena ULMEANU

Împuternicirea – o șansă pentru copiii și tinerii aflați în situații de risc/ Empowerment - a chance for children and youth at risk 66

Marioara LUDUȘAN

Factorii favorizanți ai abandonului școlar / Factors facilitating abandonment of school 72

Melania PLEȘA

Studiu privind absenteismul în mediul școlar / Study on absenteeism in schools 78

Mihaela CIORSAC

Consilierea elevilor cu părinții plecați la muncă în străinătate / Counseling children whose parents work abroad 84

Maria AILINCĂI

Curriculumul la decizia școlii - factor de prevenire a absenteismului în rândul elevilor / Curriculum at the school's decision - a preventing school absenteeism among students 87

Mădălina PARASCHIV

Copiii cu risc de abandon școlar / Children at risk of school drop 91

DIN ACTIVITATEA FICE ROMÂNIA / FICE ROMÂNIA ACTIVITIES

Cleopatra-Mercedes RAVARU, Elena-Alexandra OȚEL

Raport de activitate cu privire la deplasarea în Elveția, în perioada 27 mai-12 iunie 2015. Programul CIF Elveția, „No fences” 95

Florin ANTONESCU

FICE România, partener în proiectul POSDRU „Eu învăț – Școala este șansa ta!” / FICE Romania, partner in the POSDRU project “I learn - School is your chance!” 98

Eugen Simion

Campania 19 zile de activism în domeniul prevenirii abuzului și violenței asupra copiilor și tinerilor/ 19 Days campaign of activism in prevention of abuse and violence against children and youth .. 100

UN DEMERS ANALITIC DE EVALUARE A FACTORILOR DE RISC ÎN IMPLEMENTAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE SOCIALĂ

AN ANALYTICAL APPROACH FOR ASSESSING RISK FACTORS IN THE IMPLEMENTATION OF CHILDCARE MEASURES

Călin Drăgoi

Pedagog, FICE România

Abstract. *The paper presents a comparatively new approach to the evaluation of the care measures, which are designed and implemented for vulnerable populations and for children at risk. The proposed procedures take into consideration the number of identified (known) specific risk factors acting in a social space (area) and their impact and significance.*

The approach is based on known software and methodology, currently applied in industry and economics as an optimising instrument for the decision making processes, such as the multi-criteria analysis techniques (e.g. analytic hierarchy process) and expert judgement.

This approach is able to overcome some of the difficulties of traditional tools used for assessed social structures, the dynamic of some social groups and its specificity (migration of the labour force, ghetto-grouping, etc..) and environments (social urban and rural "burning areas" for instance) and to assure more objectivity and transparency as the well-known "descriptive analysis". The analytic hierarchy process was selected in order to minimize the inconsistencies in expert judgement and to support approaches that use mixed quantitative as well as qualitative assessment data¹.

Keywords: *child protection; risk assessment; risk factors; assessment tools*

Analiza factorilor de risc revine tot mai mult în atenția cercetătorilor și practicienilor din domeniul protecției sociale a copilului din România.

Demersurile preponderent calitative și analizele de caz sunt tot mai frecvent înlocuite de analize mai complexe și (mai ales) mai obiective, respectiv cu managementul de caz și de risc, cu evaluări cantitative și calitative mai detaliate.

O dinamică aparte a fenomenelor sociale din România, marcate de o anumită „specificitate” (populații de risc grupate pe anumite areale, dinamica etnică, ghetto-izarea², etc.) și modificarea modului de percepție a fenomenelor sociale (mai multă acceptanță și dorința de

obiectivare și nuanțare a unora dintre prejudecățile existente) a condus la acceptarea tot mai deschisă a ideii că metodele clasice de intervenție în protecția socială a copilului (instituționalizarea sau plasamentul familial) nu pot să acopere singure necesarul existent și că protecția socială este pusă în situația de a găsi și de a implementa noi căi și metodologii de acțiune, în principal mai puternic orientate către problematica specifică anumitor „spații sociale” (areale sociale, medii sociale).

Pentru a realiza însă acest deziderat este nevoie de metode de diagnoză socială mai complexe, mai obiective, mai puțin influențate de factori nerelevanți sau de circumstanțe temporare, fortuite.

¹ Chao, R. M., Lo, S. W., Chang, V. T. – *A study of using AHP OLAP service and blog to construct a quantitative and qualitative assessment environment* in Proceeding of international Conference on Machine Learning and Cybernetics, 2005, IEEE 419, pp. 1965 - 1970

² Drăgoi, C., - *Social Inclusion of Children from vulnerable groups in the context of modern migration – a challenge for the child care system* in Education Plus, Journal of Education, „Aurel Vlaicu” University of Arad, ISSN: 1842-077X, E-ISSN (online) 2068 - 1151 Vol. X (2013), No. 1 pp. 53-62

Managementul de risc devine în acest context o necesitate, care presupune o înțelegere detaliată a circumstanțelor care afectează riscul și presupune elaborarea a diverse strategii de minimalizare a riscurilor.

Metodele moderne de evaluare a riscului, cum ar fi spre exemplu „*Concise Risk Assessment Format*”³, se bazează pe stocarea dinamică (interactivă) a cât mai multor informații cheie despre circumstanțele și riscurile din desfășurarea măsurilor de protecție, despre istoricul măsurilor și managementul simultan al mai multor tipuri de risc, chiar aparent disparate. Se are în vedere, de asemenea, și încorporarea datelor rezultate prin măsurători standardizate ale factorilor de risc.

Informațiile astfel obținute sunt „shared” și „update” între părinți, copiii și tineri și multiplele organizații.

Echipele de management utilizează învățarea strategică pentru a investiga diferite grupe și categorii sociale în spații sociale predefinite și pentru a structura strategii noi, pentru a simula consecințele unor intervenții sau activității unor organizații, unor asociații sau altor instanțe formale și informale implicate în protecția socială⁴.

În acest context analiza factorilor de risc se constituie ca o componentă indispensabilă a evaluării impactului social. Evaluarea de impact s-a extins între timp, fiind în cadrul proiectelor la scară mare completată cu pre- și postevaluarea impactului de mediu, impactului tehnologic, impactului financiar – economic și s-a dezvoltat preponderent ca o investigație a socialului pentru dezvoltarea de politici sociale, devenind în multe țări europene o componentă indispensabilă în designul acțiunilor guvernamentale. Numărul de specialiști care se ocupă de analiza impactului social a crescut în ultimele decenii, multe universități oferind seminare și programe de training pentru acest domeniu.⁵

Premise, metodologie

Articolul propune un model conceptual de integrare a „sănătății sociale” și „securității sociale” într-un proiect de evaluare a „riscurilor” bazat pe compararea multicriterială (multi-criteria comparaison – AHD). Am considerat un model de risc compus din trei elemente și etapele convenționale din managementul riscului.

Un prim pas la constituit identificarea și evaluarea riscurilor (factorilor de risc, elementelor de risc)⁶.

Analiza relațiilor cauzale și a impactului acțiunii factorilor de risc a fost în continuare analizat pe baza unui model de risc compus din trei elemente principale (Diagrama 1): (1) factorii de risc propriu-ziși, (2) elementele de distorsiune, (3) impactul posibil al elementelor de distorsiune.

Controlul factorilor de risc a presupus în primul rând identificarea cu acuratețe a factorilor de risc (chiar dacă aceștia pot apărea ca inhibitor de mulți și neunitari) a intercorelaționării acționale a acestora (interrelaționarea în context), a modului în care acțiunea acestora se distribuie în arealul (spațiul social) care face obiectul analizei și a elementelor care potențează (dinamizează sau inhibă) acțiunea acestora.

Ideea este că o serie de elemente „interne” sistemului, care țin de natura, durata și intensitatea măsurilor de protecție socială, ca și de tipul de intervenții preconizate (instituționalizare de tip rezidențial, plasament familial, locuințe de independentizare, etc..) sunt constituite din variabile controlabile (măsurile de sănătate și se „securitate socială” spre exemplu), în timp ce alte variabile „din afara” sistemului de protecție socială, care țin de mediul social sunt infinit mai greu de controlat, de influențat și (sau) de modificat. Poate și din acest motiv tendința tot mai accentuată a factorilor de decizie din sistem de a apela la măsuri de „scoatere” a copiilor din

³ Firth., H., Spanskwick, M., Rutheford, L., - *Managing Multiple Risks: Use of a Concise Risk Assessment Format in Child and Adolescent Mental Health*, Volume 14, nr. 1, 2009, p. 48

⁴ Schwarz, B., - *An education simulation model*. in: Becker, H.A., Goudappel, H.M. (Eds.), *Developments in Simulation and Gaming*. Boom, Meppel, 1972. p. 47-73.

⁵ Becker, A. B., - *Social impact assessment in European Journal of Operational Research* 128, p. 2001, p 311-321

⁶ Drăgoi, C., - *Risk assessment in Child Protection. The Risk Assessment Scale (RAS) in Education Plus*, Journal of Education, „Aurel Vlaicu” University of Arad, vol. X 2014, nr. 1, p.61 - 68

spațiul lor social imediat (familie, grupurile de egali, cartier, etc...) în cadrul unor măsuri de protecție de tip „plasament”... Plasamentul nu reprezintă în fond altceva decât (indiferent de forma concretă sub care se realizează acesta) o încercare de „eludare” a acțiunii directe a unor factori de risc exteriori sistemului de protecție socială (sau chiar în antagonism cu acesta).

Pentru a putea stabili probabilitatea de apariție și impactul factorilor de risc identificați a fost introdusă compararea multicriterială a factorilor de risc (comparare matricială de perechi de factori), ceea ce a permis o estimare mai obiectivă a ponderii fiecărei categorii (grupe) de factori. În majoritatea cazurilor evenimente „nedorite” apar din cauza unor anumite comportamente umane și de sistem, care nu pot fi însă considerate ca acționând doar linear, ci sunt dependente de

componente latente sau statistic nerelevante (accidentale, fortuite), ceea ce face analiza și monitorizarea dificilă.

„Concentrarea factorilor de risc”. Conceptul la care am apelat este mai puțin utilizat în evaluarea factorilor de risc, deoarece se bazează pe considerarea unui parametru oarecum „nespecific”, respectiv pe prezența sau pe probabilitatea de apariție a unor factori de risc care pot declanșa apariția unui eveniment (unei serii de evenimente) indesezirabil („perturbator”), sau mai exact, care se bazează pe influența unui număr „n” de factori de risc și pe probabilitatea lor de apariție.

Spre deosebire de alți autori care utilizează un demers analog⁷, s-a avut în vedere faptul că impactul unui eveniment indesezirabil poate cauza mai multe tipuri de pierdere (mai multe tipuri de „dezechilibre”) (Diagrama 1).

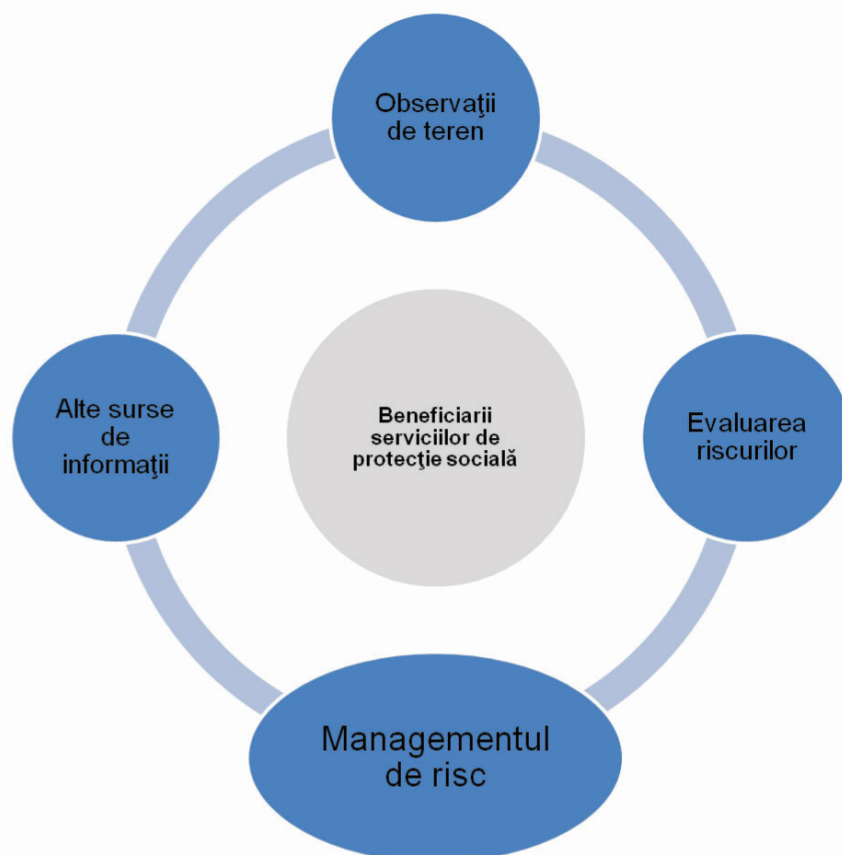

Diagrama 1 - Managementul de risc - Fluxul informațional și evaluarea factorilor de risc

⁷ Aubert, B, Bernard, J. C., - *Mesure intégrée du risque dans les organisations* – Les Presses de L'Université de Montreal, Montreal, 2004, p. 520

Legăturile cauzale sunt identificate de evaluatorii situației (expertiză) și sunt determinante în evaluarea impactului potențial al unui factor de risc.

Concentrația odată calculată a fost convertită pe baza unei scale de conversie în probabilitate. Se poate folosi atât o conversie de tip calitativ cât și o conversie de tip cantitativ.

AHP este o metodă care a fost frecvent utilizată în domeniul economiei și a managementului întreprinderilor încă din⁸ anii '70 ai secolului trecut. Pentru analiza factorilor de risc identificați în cadrul populației școlare investigate (două sate din județul Arad, caracterizate prin izolare geografică și distorsiuni sociale) a fost folosit Expert Choise⁹.

Analiza rezultatelor

Analiza a fost efectuată în trei faze: (1) identificarea factorilor de risc, (2) evaluarea

riscurilor și (3) elaborarea unui plan coerent de acțiuni concrete.

Ca metode au fost folosite observația sistematică, interviul, analiza multi-criterială. Munca în echipă și cooptarea specialiștilor și practicienilor care lucrează direct în spațiile sociale vizate au constituit, de asemenea, componente metodologice importante.

Un aspect prioritar l-a constituit identificarea componentelor „de risc” (factorilor de risc, evenimentelor indezirabile și a impactului acestora). În această fază s-a utilizat analiza multifactorială, analiza experților și analiza concentrației factorilor de risc. Stabilirea priorităților la nivelul factorilor de risc, având ca punct de plecare conexiunile cauzale dintre elementele, a reprezentat următorul pas (Diagrama 2).

Diagrama 2 – Operaționalizarea factorilor de risc în implementarea unor măsuri de intervenție (protecție socială) pentru copiii provenind din familii în situații de risc

Domenii	Aspecte	Indicatori
Locuința	1. Locație	Poziție (izolare) geografică, acces la locuri de joacă curate și sigure
	2. Infrastructură	Acces la mijloace de transport, acces la bibliotecă, la alte facilități culturale și alte servicii.
	3. Mod de locuit	Copii în situație de domiciliu temporar, în plasament familial, cu domiciliu instabil. Raportul venituri / chirie.
Factori economici	4. Venitul	Sărăcie și durata acesteia, distribuția intra-familială a veniturilor familiei
	5. Piața forței de muncă	Locul de muncă al părinților și calitatea acestuia, șomajul și lipsa de perspectivă în rândul tinerilor, pensiile reduse
Factori umani	6. Sănătatea	Rata natalității scăzută, mortalitatea infantilă, dizabilități, accesul la serviciile medicale, nivelul de educație
	7. Școala (educația)	Calitatea prestațiilor didactice și a mediului școlar – incluzând resursele de personal de instruire (profesori) și resursele (activitățile) extracurriculare. Nivelul de instruire.
Factori sociali	8. Background-ul social	Gen, etnie
	9. Angajament civic	Oportunități de a participa la activități sportive sau la alte activități organizate
	10. Psihologia persoanei	Stima de sine, stabilitatea / labilitatea emoțională
Factori politici	11. Structuri de putere	Drepturi legale formale / Acces procedural
	12. Participare	Consultare / participare vs. Putere / autoritate
	13. Delegare	Participare politică efectivă
	14. Cetățenie	Identitate „neclară” / Emigranți sociali / Muncitori în străinătate

⁸ Simei, L., (si colab.) – Security Risk Assessment Model Based on AHP Evidence Theory în International Forum on Information Technology and Applications, 2009, p. 530 - 534

⁹ Al-Harbi, K.M.A.-S., 2001. *Application of the AHP in project management* in International Journal of Project Management nr.19, 2001, p:19–27.

Analiza datelor de teren a relevat o serie aspecte specifice grupurilor investigate (arealului social respectiv):

- Factorii de risc au fost în general mai puternic (decât se consideră) influențați de componente conjuncturale, cu acțiuni sporadică (temporară), respectiv de factori calitativi, care sunt mai dificil de cuantificat. Strategiile de acțiune în plan social au trebuit să fie adaptate acestei dinamici accentuate. Renunțarea la rutine și la căile “tradiționale” de structurare a proiectelor sociale a impus un feed-back permanent între specialiști și practicieni, o cooperare inter-instituțională permanentă.
- Disonanța culturală. Distorsiunile culturale joacă un rol semnificativ. Incompatibilitatea culturală constituie unul dintre factorii de risc cei mai semnificativi (cel mai semnificativ, cel puțin la nivelul eșantionului studiat) și pot fi considerate ca un element de bază al respingerii sociale, respectiv al tensiunilor interne din cadrul unui anumit spațiu social, ale unei anumite comunități.
- Apartenența la un anumit grup informal (peer-group) este un impediment numai în situația în care impactul dimensiunilor axiologice este puternic și permanent, pe de o parte, și încurajat (sau cel puțin tolerat) de alte instanțe de protecție (familie, școală) sau de comunitate, pe de altă parte. Excluziunea socială s-a dovedit diferită de la caz la caz, dar de regulă doar “parțială”, respectiv clar definibilă prin raportare la instanțe de socializare diferite.
- Impactul elementelor de distorsiune (indezirabile) variază factic de la caz la caz și nu este influențat decât parțial de constantele de risc ale grupului (sau arealului). Structurile de feed-back (flux informațional, acuratețea și relevanța informației, evaluarea periodică) sunt importante pentru a identifica la timp și cu acuratețe elementele de distorsiune.

Din considerente de economie a lucrării nu vom

detalia acțiunile (intervenții directe) care au fost concepute. Câteva dintre caracteristicile acestora:

- Implementarea de acțiuni „low-costs”, direct orientate către reducerea acțiunii unor factori „perturbatori” concret identificați.
- Implementarea de acțiuni în spații (areale) sociale bine definite, dar de dimensiuni relativ restrânse.
- Cooptarea de parteneri de proiecte, respectivi acțiuni finanțate prin cooperare interinstituțională dar gândite ca elemente ale unui plan comun de acțiune

Concluzii

Modalitatea de analiză propusă prezintă o serie de limite, dintre care amintim:

- Este puternic dependentă de calitatea datelor de intrare. Erorile de “intrare” apar mai ales atunci când se completează matricile de evaluare.
- Insuficiența informațiilor (caracterul lor lacunar), ceea ce face ca datele de intrare să fie numai parțial relevante, potențial inconsistente.
- Insuficienți operatori de teren sau operatori insuficient de instruiți sau insuficient motivați.
- Designul potențialelor modele – tendință de a le calchia pe realitățile politice sau ținând cont de anumite structuri ierarhice formale.

Posibilele acțiuni de intervenție în spațiile sociale rezultate din analiza datelor de teren pot fi grupate la nivelul a patru strategii principale:

1. Atenuare – măsurile implementate sunt destinate să reducă probabilitatea de apariție a unui eveniment indezirabil.
2. Deviere – schimbarea “traectoriei de impact” a unui eveniment indezirabil.
3. Structurare – structurarea unor planuri coerente de intervenție.
4. Asumare și acceptare de riscuri.

Demersul analitic de evaluare a factorilor de risc și al impactului acestora asupra unor evoluții individuale ale unor copii și tineri care beneficiază de protecție socială, dar și al

efectelor de durată medie și scurtă asupra unor componente ale unor areale sociale se bazează pe utilizarea de software specializat (Expert Choise – AHD) din domeniul optimizării proceselor decizionale.

Încercarea de aplicare în și pentru spectrul larg al fenomenelor din social este însă destul de dificilă, mai ales datorită diversității inerente a componentelor care trebuie avute în vedere. Analiza obiectivă a unor fenomene sociale, prin excelență complexe, dinamice, parțial imprevizibile trebuie privită cu prudență, uneori chiar cu reticență.

Crearea unei baze de date este însă necesară în principal pentru a facilita rapidă identificare a elementelor de risc și rapidă evaluare (estimare) a impactului pe care acestea l-ar putea provoca. Utilizarea procedurilor descrise permite grupurilor de experți și managerilor de proiect să identifice cauzalitățile de o manieră mai sigură și mai realistă.

Simplitatea metodologiei permite utilizarea acestora cu costuri modice chiar și pentru beneficiarii de dimensiuni mici și mijlocii și adaptarea acestora la necesitățile concrete de teren.

Diagrama 3 - Analiza factorilor de risc (diagramă de flux)

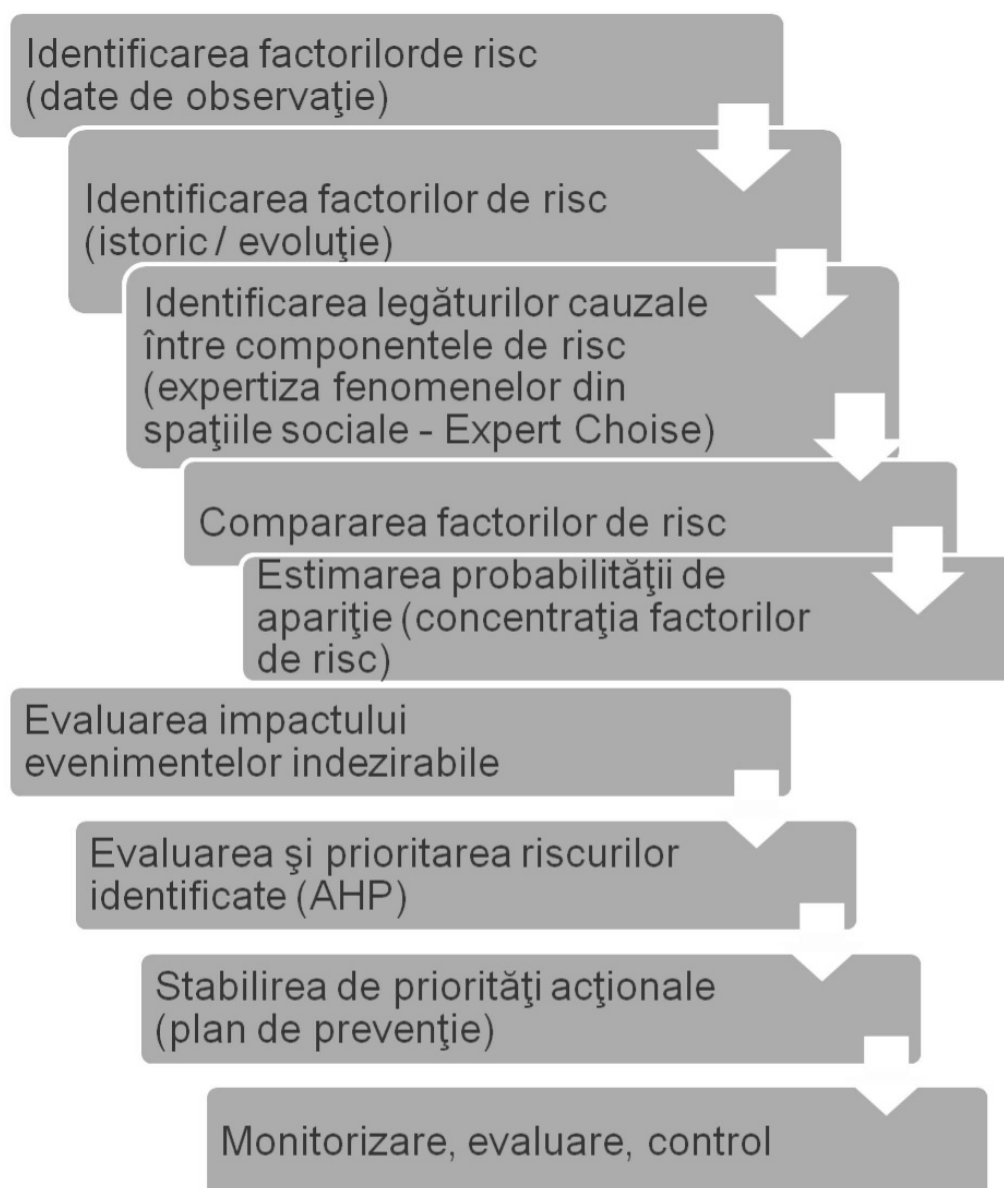
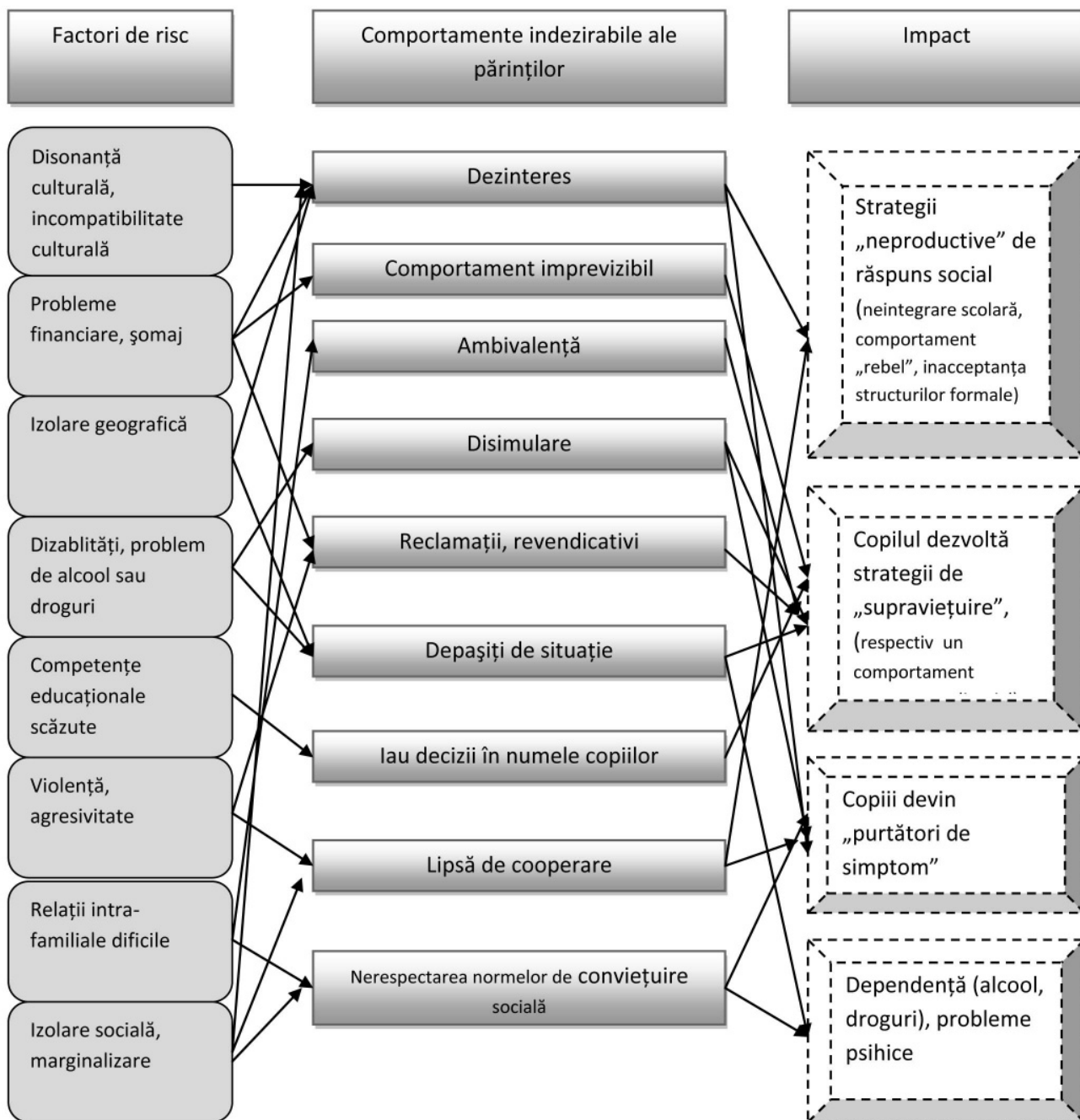

Diagrama 4 - Exemplu de analiză de flux – Intercon condiționarea între comportamente indezirabile ale părinților, factori de risc specifici și impactul acestora

BIBLIOGRAFIE

1. Al-Harbi, K.M.A.-S. (2001) *Application of the AHP in project management* in International Journal of Project Management nr.19
2. Aubert, B, Bernard, J. C. (2004) *Mesure intégrée du risque dans les organisations*. Les Presses de L'Université de Montreal: Montreal
3. Becker, A. B. (2001) *Social impact assessment* in European Journal of Operational Research 128
4. Chao, R. M., Lo, S. W., Chang, V. T. (2005) *A study of using AHP OLAP service and blog to construct a quantitative and qualitative assessment environment* in Proceeding of international Conference on Machine Learning and Cybernetics, 2005, IEEE 419
5. Dragoi, C. (2013) *Social Inclusion of Children from vulnerable groups in the context of modern migration – a challenge for the child care system* in Education Plus, Journal of Education, „Aurel Vlaicu” University of Arad, ISSN: 1842-077X, E-ISSN (online) 2068 - 1151 Vol. X(2013),No. 1
6. Dragoi, C. (2014) *Risk assessment in Child Protection. The Risk Assessement Scale (RAS)* in Education Plus, Journal of Education, „Aurel Vlaicu” University of Arad, vol. X 2014, nr. 1
7. Firth., H., Spanskwick, M., Rutheford, L. (2009) *Managing Multiple Risks: Use of a Concise Risk Assessment Format* in Child and Adoelscent Mental health, Volume 14, nr. 1
8. Schwarz, B. (1972) *An education simulation model* in Becker, H.A., Goudappel, H.M. (Eds.), *Developments in Simulation and Gaming. Boom, Meppel*
9. Simei, L. and colabs (2009) *Security Risk Assessment Model Based on AHP Evidence Theory* in *International Forum on Information Technology and Applications*

THE ROLE OF LAW ENFORCEMENT IN THE ECOLOGY OF SOCIALIZATION

ROLUL APLICĂRII LEGISLAȚIEI ÎN ECOLOGIA SOCIALIZĂRII

Dr. Kathleen VAN ANTWERP

Los Angeles County Sheriff's Youth Foundation. USA

Abstract. *It is historically documented and universally recognized that community policing is vital to the mission of law enforcement. Sir Robert Peele (1788-1850), the Father of Modern Policing, established nine principles to guide the practice of community policing in 1829. Over one hundred years later, Peelian Principles are still relevant, so relevant in fact, that Peelian Principle number seven is recognized by law enforcement officers and civilians both, as the primary objective of community policing in the 21st century:*

"Police, at all times, should maintain a relationship with the public that gives reality to the historic tradition that the police are the public and the public are the police; the police being only members of the public who are paid to give full-time attention to duties which are incumbent on every citizen in the interests of community welfare and existence."

Sir Robert Peele

Key-terms: *Community Policing, Law Enforcement, Developmental Psychology, Child Development, Human Development, Out of School Time, Community Police Training, Youth Enrichment Programs, Police Activity Leagues*

Community policing is focused on police officers building the trust of the members of the community and striving to work respectfully together to identify and solve community problems.

In essence, community members must be considered active participants in the process of problem-solving because there are serious social issues that must be addressed collectively.

To gain the trust of community members, officers need to interact on a daily basis within the community to establish credibility and develop ongoing personal and professional relationships. Daily interaction requires embedding officers into communities and embedding officers into the community is most effectively accomplished through connecting with youth and providing constructive youth outreach programs.

To create useful youth outreach programs, we need to start with the basics, officer education,

and training. The number one indicator of high-quality youth outreach programs is well trained, educated staff. To date, there is no universal community policing training curriculum that unifies best practices in community policing, juvenile crime prevention and the science of child and adolescent development.

Due to this fact, as collaborators, law enforcement, and human developmental theorists are uniquely positioned to examine the state of training for community police officers nationwide.

The goal is to identify the history of training provided to law enforcement personnel assigned to work in youth outreach centers and to focus on implementing specific training for law enforcement in the science of child and adolescent development.

This is an important undertaking. Poverty, low educational attainment, little to non-existent

positive role models, and the proliferation of gangs provide a daily platform for delinquent behavior in our inner cities. Many youth who lack supportive role models, feel unsafe and seek a sense of belonging by falling into the pressures of gang life. Many other children fall victim to gang violence and violence erodes communities.

Efforts to decrease or eliminate juvenile delinquency and promote healthy comprehensive youth outreach programs relies upon the implementation of best practices in three key areas; The Science of Child & Adolescent Development, Juvenile Crime Prevention and Community Policing. Historically, these three core elements of youth outreach have not been combined into one comprehensive program; causing a severe lack of and a cycle of ineffective community policing with youth.

The Los Angeles County Sheriff's Youth Foundation does not only practice community policing; we are redefining and improving community policing by implementing a structured training curriculum based on best practices in child and adolescent development.

Our programs are unique in our delivery of services to youth due to our awareness of the role of law enforcement in the ecology of socialization & the child.

The ecology of socialization, defined by Urie Bronfenbrenner (1974) recognizes that the child is strongly influenced by the different types of environmental systems in their life.

For a child to develop a healthy sense of self and a respectful sense of others, they must be surrounded by individuals in their environments who aware of their role and responsibilities in teaching social skills. The number one cause of behavioral problems in both school and life is a lack of social skills guidance. If lack of social skills is the number one cause of behavioral problems, the number one solution must be social skills guidance.

The officers in our youth centers recognize that they are mentors who influence the socialization of the child either directly or indirectly on a daily basis. The officers are trained to teach social skills.

The training curriculum we use with our team of officers is called Knowledge-Based Practices; this is training developed specifically for officers assigned to work in our youth centers.

The training is multidisciplinary, multicultural and comprehensive of the human lifespan.

The sworn personnel who run our youth centers are selected because they are qualified to work with children and open to being trained in the science of child and adolescent development.

These officers recognize that they need this particular training to work effectively with the youth of all ages. Our agents become competent in identifying the core factors that place children at risk and they learn a variety of strategies to serve as a critical protective factor in each child's life.

It is clear that community policing must be logistically located in areas determined to have a high priority of need. So our youth outreach centers are placed in the most at-risk, underserved, and crime-plagued communities throughout our inner cities, and our officers are dedicated to becoming embedded in these identified neighborhoods.

Another important element of Knowledge-Based Practices is that officers and civilian staff must exist as a unified team. Community policing has historically taken years to get institutionalized throughout an entire law enforcement department.

It is incumbent upon the unified team to strive to educate every chain of command throughout law enforcement on the critical work being done in youth programs. Measurable data to support the continued funding and improvement of community youth policing is also imperative.

Longitudinal research has highlighted five historical challenges of the implementation of community policing. Mission ambiguity, lack of strategic planning, a limited scope of actual implementation, issues with authentic program evaluation and untrained, unqualified personnel assigned to youth outreach positions.

To combat those challenges and truly redefine community policing; we ensure that all of our

youth centers are managed by sworn personnel identified, trained and selected for the position.

We make sure our officers are dedicated to the assignment and recognize that their presence in a youth center each day creates positive relations between police and the children/families in high-risk neighborhoods.

Our centers deliver strategically designed programs that focus on the whole child. All aspects of the environment are designed to address all three domains of development: Psychosocial (social/emotional) Cognitive (Brain Maturation/Language)& Biosocial (Physical Growth & Development.)

Child development experts analyze the safety and well-being of each child and our programs on a regular basis.

Programmatic assessments involve a comprehensive analysis of the following key elements of quality programs: relationships, environment, engagement, social skills, skill-building opportunities, routine/structure, participation, management, staffing and linkages to community.

Our monthly training workshops also help personnel develop techniques to deal effectively with at-risk children and challenging behaviors.

Mentors learn how to set both long and short term goals in the area of discipline.

They discover the importance of setting goals in disciplinary action, rather than punitive action.

Our community youth officers learn that discipline properly involves a multifactorial approach that builds reciprocal, respectful relationships.

The best form of “discipline” is to prevent the unwanted behavior from happening in the first place, and the first step toward accomplishing prevention is education.

We educate our personnel on the differences between punishment & discipline.

We provide them with a vast number of alternative approaches available for dealing with

challenging behavior. They are educated annually in their roles & responsibilities as mandated reporters to understand and support at-risk children.

Children who regularly attend comprehensive outreach programs perform better cognitively and behaviorally in school. They also demonstrate lower incidences of drug use and less violence.

The rates of teenage pregnancy go down, and they are less likely to be either the perpetrators or victims of crime.

Children who participate in our constructive youth outreach programs will become valuable and contributing members of society when they reach adulthood.

The foundation of family values, teamwork, honesty, fair play, and personal accountability for one’s actions is part of what is taught by our deputy sheriffs.

Knowledge-Based Practices has empowered our deputy sheriffs and re-defined community policing in Los Angeles.

*The following citations refer to research cited in the journal article: The Role of Law Enforcement in the Ecology of Socialization and the Child.

1. Berger, K. (2005). *The Developing Person*. New York. Worth Publishers.
2. Brendtro, L., Brokenleg, M., Van Bockern, S. (2002). *Reclaiming youth at risk: Our hope for the future*. (Rev. ed.). Bloomington, IN: National Educational Service. (originally published 1990).
3. Boba, R. (2003). *Problem Analysis in Policing*. Washington, D.C.: Police Foundation and Office of Community Oriented Policing Services.
4. Emsley, C. “Peel’s Principles, Police Principles”, in J. Brown (ed.) *The Future of Policing* (London: Routledge, 2013).
5. Fields, M., Perry, J., Fields, D. (2010). *Constructive Guidance and Discipline (Preschool and Primary Education)*. Pearson
6. Grinder, D. (2000). “Implementing Problem-Oriented Policing: A View From the Front

Lines.” In C. Solé Brito and E. Gratto (eds.), *Problem–Oriented Policing: Crime– Specific Problems, Critical Issues, and Making POP Work*, Vol. 3. Washington, D.C.: Police Executive Research Forum.

7. National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals, *Report on Police* (Washington, DC: U.S. Department of Justice, 1973), 154.
8. *Problem–Oriented Policing: Reflections on the First 20 Years*. (2000). Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.

Professional Biography for Dr. Kathleen Van Antwerp

Dr. Kathleen Van Antwerp is an expert in Human Development as a Child Mental Health Specialist with a Masters Degree in Special Education and a Doctorate in Educational Leadership and Change. Her research focuses on positive interventions for at-risk children in public and private school systems. With over twenty years of classroom teaching experience, primarily with at- risk students, she has taught Child and Adolescent Development at California State University, Northridge, California State University, Channel Islands, and is currently a Core Adjunct Faculty member at National University teaching a wide variety of courses. Dr. Van Antwerp was selected to present at Oxford University’s March 2006 Round Table on Early Childhood Education, selected for her expertise on the topic of *The Role of the Educator in the Ecology of Socialization*. Her work has been published in books and journals nationally

and internationally. (www.everydaywithdrk.com / www.knowledgebasedparenting.com)

Dr. Van Antwerp authored a book titled, *I Can’t Come To School Today My Mom’s In Prison And I Don’t Have A Ride*, which provides poignant insight into the lives of children with whom she worked that were victims of abuse. Dr. Van Antwerp is the educational writer for **Quiet Thunder Productions**, an educational media company focusing on the psychosocial development of children. (quietthunder-productions.com)

Her latest children’s book, *Let Me Walk By You Side*, it is about the social/emotional development of a young child brought to life by exploring nature and building strong relationships with family. www.letmewalkbyyourside.com

Dr. Van Antwerp is the Director of Programs for the Los Angeles County Sheriff’s Youth Foundation directly responsible for the operation of 17 Youth Activity League centers throughout Los Angeles. These centers provide afterschool and year round enrichment programs for the most at-risk and underserved children in LA.

As a Behavioral Specialist, Dr. Van Antwerp designs behavioral intervention plans for children and families in crisis. These plans are created for a variety of situations including, education, juvenile justice, family preservation, and mental health issues.

Dr. Van Antwerp is the educational consultant to the Hero Appreciation Network. Working with local politicians and law enforcement leaders to provide educational scholarships for at-risk youth in the name of fallen law enforcement heroes.

As a child advocate, Dr. Van Antwerp is the co-founder of **ONE CIRCLE** Inc., a non-profit organization dedicated to leading communities in a pro-active human rights movement for abused and neglected children. (one-circle.org)

Dr. Van Antwerp has written and presented trainings on recognizing and reporting child abuse to childcare organizations, educators and

child care professionals throughout California. She is a consultant to local school districts and childcare programs. Dr. Van Antwerp presents an annual symposium on Child Abuse Awareness and Prevention at college campuses

each spring. The event brings together the college community, practitioners, and surrounding community agencies to raise awareness and call the people to action to protect children from abuse and neglect.

COPIII ÎNCREDINȚAȚI UN STUDIU ASUPRA CERINȚELOR LEGALE ȘI A PROCEDURILOR PRIVIND IEȘIREA ȘI REINTRAREA MINORILOR ROMÂNI ÎN CONTEXTUL TRAFICULUI DE PERSOANE: ROLUL NOTARIATELOR PUBLICE.

A STUDY ON THE LEGAL REQUIREMENTS AND PROCEDURES CONCERNING THE EXIT AND RE-ENTRY OF ROMANIAN MINORS IN THE CONTEXT OF HUMAN TRAFFICKING: THE ROLE OF PUBLIC NOTARIES.

Cristinel Buzatu, Claudia Câmpeanu
Cercetători, Fundația Terre des Hommes, Elveția

Abstract. *A significant percentage of trafficking victims are children, who are mostly trafficked into Western Europe for various purposes including: sexual exploitation, forced begging, petty crime and benefit fraud.*

In order to fight and prevent trafficking in children, Romania introduced in 2005 a series of obligations with effect on the free movement of Romanian children. One of these obligations is the affidavit – which acts as proof of parental consent for the child to leave the country. The only such evaluation was carried out by Terre des hommes in a previous research report released in 2013, which highlights a series of limitations to the current system. The present research seeks to explore those findings further and provide additional evidence to highlight shortcomings of the affidavit system and provide concrete recommendations.

A better system needs to be put in place if we are to significantly reduce the number of minors who are trafficked each year

First of all, the role of the public notaries needs to be reconsidered or expended – currently they have no clear child protection mandate or training and their willingness and capacity to prevent human trafficking is limited.

The affidavit is currently used only when exiting the country and the information from the affidavit is not easily accessible because: (a) it is only in Romanian, (b) it is not stored electronically- the paper is just stored in border police archives and if it is not on the child in countries of transit of destination it is hard to retrieve it (c) it has no picture of the child which would help identify him/her. It would be better if the parents registered their names and the child's name on a central website and brought a paper copy with them when they travelled.

Terre des hommes urges the Government to establish a digital system in which the personal data of the “accompanying adults” to be stored for future reference; Children who have not returned as per the set date are flagged to the National Authority for the Protection of Child Rights and Adoption; The cases a child is denied exit are centralized (transmitted electronically from border crossings to ANITP).

Keywords: *affidavit, child trafficking, exit procedures of minors, child exploitation, child abuse*

Rezumat

Traficul de persoane rămâne o problemă serioasă în România. Un procent semnificativ al victimelor traficului de persoane sunt copii, care sunt cel mai adesea traficați către Europa de Vest pentru diferite scopuri, incluzând:

exploatarea sexuală, cerșitul forțat, infracțiuni minore și fraudarea alocațiilor sociale.

Pentru a combate și pentru a preveni traficul de copii, România a introdus în 2005 o serie de obligații cu efect în ceea ce privește libera circulație a copiilor români. Una dintre aceste

obligații este declarația pe propria răspundere – care reprezintă dovada consimțământului părinților pentru părăsirea țării de către copil. Deși acest lucru este unul dintre factorii cheie de protejare pus în practică pentru a preveni traficul extern de copii, până la data curentă nu există multe cercetări făcute pentru a evalua impactul eficienței acestei măsuri de protecție. O singură asemenea evaluare a fost realizată de către Terre des hommes într-un raport de cercetare anterior difuzat în 2013, care evidențiază o serie de limitări ale sistemului curent. Actuala cercetare dorește să exploreze acele rezultate mai detaliat și să ofere dovezi suplimentare pentru a evidenția deficiențele sistemului de declarație pe propria răspundere și să ofere recomandări concrete.

Au trecut 10 ani de la introducerea sistemului de declarație pe propria răspundere, și trebuie să privim retrospectiv pentru a vedea ce anume a mers și ce trebuie să se facă pentru a îmbunătăți actualul sistem, sau să îl înlocuim cu altul. Acest lucru este important îndeosebi în contextul posibilei accederi a României la zona Schengen.

Această cercetare arată că încă există multe deficiențe în sistemul curent, în toate etapele sale, de la momentul în care este emisă declarația pe propria răspundere și până la momentul în care este folosită la controlul de frontieră. Cercetarea arată de asemenea că nu există o monitorizare ulterioară a sistemului de declarație pe propria răspundere și că nu există o monitorizare centralizată privind modul în care acest sistem funcționează în mod practic, că abordarea curentă bazată pe documente limitează modul în care declarația pe propria răspundere poate fi folosită. Toate acestea limitează eficiența sistemului curent. Sistemul este limitat în plus de o serie de probleme mai generale incluzând corupția.

Pentru a îmbunătăți eforturile în combaterea și prevenirea traficului de copii, toate aceste limitări trebuie să fie abordate iar sistemul curent trebuie să fie îmbunătățit, să fie înlocuit cu

mecanisme crite mai bine în funcție de realitățile și necesitățile actuale.

Studiul este realizat de Fundația Terre des hommes și este parte a proiectului ICARUS (Îmbunătățirea Coordonării și Responsabilității privind siguranța minorilor români neînsoțiți), având numărul de referință HOME/2012/ISEC/AG/THB/4000003898, co-finanțat de către Comisia Europeană prin Programul Prevenire și Combatere a Infracționalității al Direcției Generale de Afaceri Interne.

Disclaimer: Studiul reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia Europeană nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare care poate fi făcută în ceea ce privește informațiile conținute în acesta.

Contextul Traficului de Persoane în România

Datele compilate de către agenția anti-trafic (ANITP) arată că¹⁰ din **896** victime identificate în 2013:

- **77%** erau femei;
- **48%** erau copii;
- **66%** erau exploatate sexual, **24%** exploatare prin muncă și **6%** erau supuse altor forme de exploatare incluzând cerșetoria și activitatea infracțională;
- **54%** au fost recrutate de o rudă sau de un prieten;
- **94%** au fost recrutate direct, fără intermediari;
- **62%** au fost traficate internațional;
- Unele dintre cele mai obișnuite destinații ale victimelor traficului identificate în 2013 au fost: Grecia (120 victime), Germania (95), Italia (78), Spania (77), Turcia (39), Regatul Unit (36), Austria (24), Portugalia (22), Franța (17) și Olanda (17).

Aceste cifre arată că majoritatea victimelor traficului de persoane sunt femei care sunt exploatate sexual. Aceste date arată de asemenea că aproape jumătate din victimele traficului de persoane au fost copii atunci când au fost traficate inițial. Cei mai vulnerabili minori sunt fetele, mai vulnerabile chiar decât populația adultă: 96% din copiii traficați în 2013 au fost fete.¹¹

¹⁰ ANITP, Situația statistică a victimelor traficului de persoane în 2013, publicată la 10 martie 2014, disponibilă în română la: <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/GRAFICE%202013.pdf> (ultima accesare la 4 mai 2014)

¹¹ ANITP, Situația statistică a victimelor traficului de persoane în 2013, publicată la 10 martie 2014, disponibil în română la: <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/GRAFICE%202013.pdf> (ultima accesare la 4 mai 2014)

Aceste date arată de asemenea că majoritatea traficanților cunosc victima, sunt fie rude sau prieteni de familie, fapt ce le face misiunea mai ușoară de a căpăta încrederea victimei și a familiei sale și de a îi convinge să îi ofere o *declarație notarială*.

De asemenea, dacă analizăm raportul anual al ANITP din 2007 până în 2012, apare un trend îngrijorător în ceea ce privește traficul de copii, așa cum este ilustrat în graficele de mai jos:

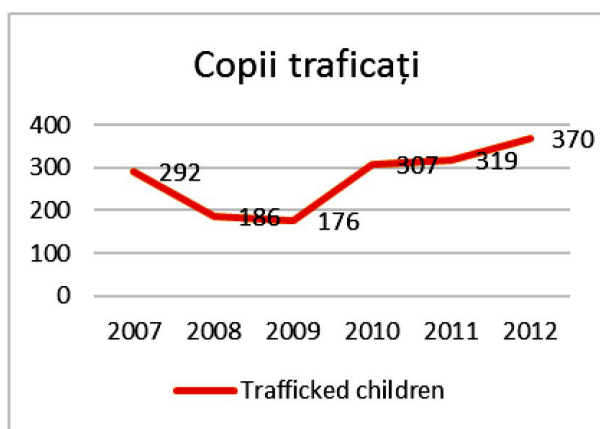

Figura 1. Copii traficați între 2007- 2012

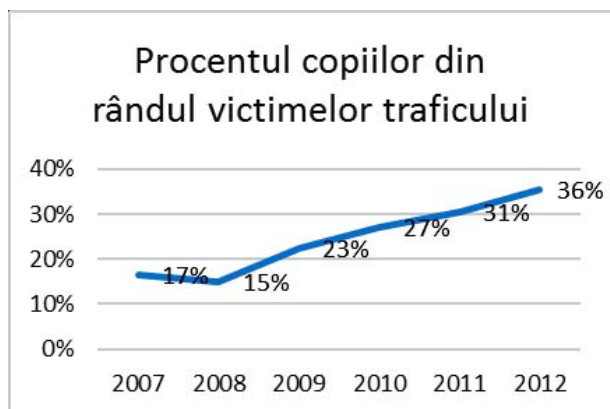

Figura 2. Procentul de copii din rândul victimelor traficului între 2007- 2012

Aceste două grafice de mai sus indică faptul că s-a înregistrat o creștere a cazurilor de trafic de copii din 2007 până în 2012, atât în ceea ce privește numărul copiilor identificați care sunt victime ale traficului de persoane de asemenea în ceea ce privește procentul de victime copii ale traficului din numărul total al victimelor

traficului de persoane.

Datele publicate de ANITP nu sunt mereu comparabile de la un an la următorul din cauza formatelor diferite de raportare, astfel că este dificil de a evidenția trenduri clare, deși mai multe rapoarte indică faptul că un procent mai mare de minori sunt traficați pe plan intern mai degrabă decât extern.

Sistemul declarațiilor notariale

Considerente generale

Figura 3. O copie a unei declarații pe propria răspundere

Legislația românească impune o serie de restricții privind ieșirea copiilor români din țară¹². Normele care explică aceste restricții se regăsesc în *Legea nr. 248/2005 privind libera circulație a cetățenilor români în străinătate*.

Regula generală este că toți copiii trebuie să fie însoțiți de către un adult (cu vârsta de 18 ani sau mai mare), la ieșirea din țară (art. 2.2) și că necesită documente de identificare oficiale, mai exact pentru copiii mai mici de 14 ani un pașaport

¹² Legea nr. 248/2005 privind statutul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, art. 2.2

și pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 un pașaport sau o carte de identitate.

Cu toate acestea, atunci când copiii nu sunt însoțiți de ambii părinți la ieșirea din țară, există un număr de *cerințe suplimentare*, în funcție de adultul care îi însoțește.

A. Copilul este însoțit de unul dintre părinți

Un prim scenariu este atunci când copilul este însoțit de unul dintre părinți. Într-o astfel de situație copilul poate ieși din țară numai dacă părintele însoțitor întocmește o *declarație pe propria răspundere* semnată de celălalt părinte care arată că el / ea este de acord cu deplasarea copilului, *cu țara (țările) de destinație*, precum și cu *durata călătoriei copilului* (art. 30 (1) b).

Există o serie de excepții de la această cerință, care se referă la situații în care celălalt părinte este decedat (art. 30 (1 b)), sau părintele însoțitor poate dovedi printr-o hotărâre judecătorească definitivă că el / ea are custodia exclusivă a copilului (art. 30 (1) c).

B. Copilul este însoțit de o terță parte

Legea impune restricții suplimentare în cazul în care copilul este însoțit de o terță parte, altcineva decât părinții. Pe lângă declarația pe propria răspundere partea terță trebuie să aibă la el la punctul de trecere a frontierei o copie a **cazierului judiciar**¹³.

Pe scurt, așa cum este ilustrat în tabelul de mai jos, cerințele pentru ieșire depind de persoana care însoțește copilul:

Tabelul 1. Documentele necesare pentru copiii însoțiți

	Copiii însoțiți de ambii părinți	Copiii însoțiți de un părinte	Copiii însoțiți de o terță parte
Documente necesare	Pașaport (dacă este mai mic de 14 ani) sau Carte de identitate	Pașaport (dacă este mai mic de 14 ani) sau Carte de identitate	Pașaport (dacă este mai mic de 14 ani) sau Carte de identitate
	-	<i>Declarație pe propria răspundere</i>	<i>Declarație pe propria răspundere</i> cu informații suplimentare
	-	-	Cazier judiciar

Bulgaria și România au instituit sisteme foarte asemănătoare în ceea ce privește declarația pe propria răspundere. Acest lucru ar putea fi explicat prin faptul că ambele sunt țări în afara spațiului Schengen și au standarde socio-economice similare. Cu toate acestea, cele două abordări prezintă unele diferențe, în special în ceea ce privește minorii care trăiesc în străinătate și / sau au cetățenie dublă. Din interviurile cu poliția de frontieră română a rezultat că, în practică, există un număr tot mai mare de copii români care trăiesc în străinătate, cu unul sau ambii părinți și care uneori chiar au cetățenie dublă, iar aceste situații necesită dispoziții speciale. Legislația actuală este menită să se asigure că părinții știu când copiii lor

părăsesc țara, dar acest tip de protecție pare inutil pentru copiii care locuiesc în mod obișnuit în afara țării și au doar calitatea de vizitatori în România. În acest sens, legislația românească ar putea lua exemplul bulgar și ar putea prevedea derogări de la regula generală în aceste cazuri.

În cele din urmă, de vreme ce România ar putea intra în spațiul Schengen ar putea fi nevoie în cele din urmă să elimine obligația declarației pe propria răspundere pentru migrație intra-Schengen și să impună declarația pe propria răspundere pentru călătoriile în afara zonei Schengen, în conformitate cu modelul spaniol, deoarece nu mai există practic niciun control la frontieră în spațiul Schengen.

¹³ Implementarea reglementării din 26 ianuarie 2006 în ceea ce privește Legea nr. 248/2005 privind statutul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, la art. 24 (1) e)

Ce conține declarația pe propria răspundere

Declarația pe propria răspundere trebuie să conțină (art. 30 (1) c.):

- acordul părintelui / părinților pentru copilul care efectuează călătoria,
- țara (țările) de destinație
- durata călătoriei
- datele de identificare ale adultului însoțitor

Această *declarație pe propria răspundere*, trebuie, de asemenea, să conțină informații cu privire la (art. 30 (4)):

- scopul călătoriei;
- itinerariul către țara de destinație;
- o indicație asupra faptului dacă copilul va rămâne în țara de destinație, caz în care se menționează persoana căreia copilul îi va fi încredințat, sau dacă el / ea va reveni cu un însoțitor. În acest caz, se vor indica datele de identificare ale însoțitorului, în cazul în care el / ea este o persoană diferită de cea cu care copilul părăsește România.

Legea indică faptul că atunci când copilul se deplasează cu unul dintre părinții săi declarația pe propria răspundere trebuie doar să conțină acordul scris al celuilalt părinte cu privire la călătoria copilului în *țara (țările) de destinație și durata călătoriei copilului* (art. 30 (1) b). Cu toate acestea, în practică, se pare că doar un singur tip de declarație pe propria răspundere este folosit, atât atunci când copilul călătorește cu un părinte cât și cu o parte terță.

Declarația pe propria răspundere nu conține o serie de elemente care ar putea face ca aceasta să devină un instrument mai util, cum ar fi:

- Data de întoarcere - declarația pe propria răspundere nu oferă nicio informație cu privire la data la care copilul ar trebui să se întoarcă. Este nevoie de durata călătoriei, dar fără a înregistra data la care copilul iese din țară nimeni nu poate verifica durata călătoriei. Data de întoarcere poate fi utilă pentru a semnaliza situații potențial periculoase.

- Fotografia – atașarea unei fotografii pe declarația pe propria răspundere poate fi, de asemenea, un lucru util. Acest lucru ar putea ajuta la identificarea copilului pentru care a fost eliberată. Cu toate acestea, acest lucru ar avea o valoare adăugată limitată, deoarece declarația pe propria răspundere ar trebui să însoțească acte de identitate oficiale care conțin fotografia copilului.

- Limba – declarația pe propria răspundere se face numai în limba română. Pentru utilizarea pe scară largă realizarea formularelor în variantă bilingvă ar putea fi un lucru util.

La biroul notarial

Declarația pe propria răspundere se face în fața notarului public care certifică faptul că este autentică. Numărul de **declarații pe propria răspundere** emise anual este de aproximativ un sfert de milion. Între 01.01.2010- 30.06.2011, un număr total de **346951** de *declarații pe propria răspundere*, în temeiul Legii nr. 248/2005, au fost legalizate de notarii publici din România, așa cum se arată în tabelul de mai jos¹⁴:

¹⁴ Iris Alexe, *Entrusted Children*, Terre des Hommes, 2013 - Statistică centralizată la nivelul Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România pe baza statisticilor comunicate de către Camerele Notarilor Publici. Datele statistice au fost prezentate la Ministerul Român al Justiției.